

богословия в университеті в разній степені заінтересовані наукове сообщество, особливо гуманітарне, общество, государство, церковь. Однак участие богословия в общенаучном дискурсе требует посредничества философии, особенно – современной постклассической философии науки, феноменологии, герменевтики. От использования философии как посредника, теология переходит к прямому диалогу с наукой, но последнее становится возможным благодаря всесторонней философизации богословского дискурса.

Список использованных источников

1. Пелікан Я. Ідея університету. Переосмислення / Я. Пелікан. – К.: Дух і Літера, 2009. – 392 с.
2. Шуфрин А. Богословие и университет: американский опыт / А. Шуфрин [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://polit.ru/article/2012/12/11/theology_usa/.
3. Антонов К. М. Теология как научная специальность / К. М. Антонов // Вопросы философии. – 2012. – №6. – С. 73–82.
4. Чорноморець Ю. Богослов'я в університеті: чи існує готовність до системних зусиль? / Ю. Чорноморець [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://theology.in.ua/ua/bp/about_project/editor_column/39335/.
5. Горкуша О. Теологія в освітньому ракурсі / О. Горкуша [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://theology.in.ua/ua/bp/discussions/theme/45694/>.
6. Пашков К. В. Культура примиряющего разума: «постсекулярный поворот» в философии Юргена Хабермаса / К. Пашков // Культура народов Причерноморья. – 2012. – №231. – С. 126–129.
7. Хромець В. Теологічне знання та теологічна освіта в Україні: короткий нарис / В. Хромець [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.religion.in.ua/main/analitica/7841-teologichneznannya-ta-teologichna-osvita-v-ukrayini-korotkij-naris.html>.

References

1. Pelikan Y. Ideya universytetu. Pereosmyslennya / Y. Pelikan. – K.: Dukh i Litera, 2009. – 392 s.
2. Shufrin A. Bogoslovie i universitet: amerikanskij opyt / A. Shufrin [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: http://polit.ru/article/2012/12/11/theology_usa/.
3. Antonov K. M. Teologija kak nauchnaja special'nost' / K. M. Antonov // Voprosy filosofii. – 2012. – №6. – S. 73–82.
4. Chornomorets' Y. Bohoslov'ya v universyteti: chy isnyue hotovnist' do systemnykh zusyly? / Y. Chornomorets' [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://theology.in.ua/ua/bp/about_project/editor_column/39335/.
5. Horkusha O. Teolohiya v osviten'omu rakursi / O. Horkusha [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://theology.in.ua/ua/bp/discussions/theme/45694/>.
6. Pashkov K. V. Kul'tura primirjajushhego razuma: «postsekuljarnyj povorot» v filosofii Jurgena Habermasa / K. Pashkov // Kul'tura narodov Prichernomor'ja. – 2012. – №231. – S. 126–129.
7. Khromets' V. Teolohichne znannya ta teolohichna osvita v Ukrayini: korotkyy narys / V. Khromets' [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.religion.in.ua/main/analitica/7841-teologichneznannya-ta-teologichna-osvita-v-ukrayini-korotkij-naris.html>.

Filonenko A. S., candidate of philosophical sciences, associate professor of the Department of Theory of Culture and Philosophy of Science, Faculty of Philosophy, Kharkiv National University named after V. N. Karazin (Ukraine, Kharkiv), afilenenko1968@gmail

Theology and University: Ukrainian context

The article proves that the state is interested in theology; its presence in the state university. There are arguments in favor of the thesis that the public sphere only suffers from the fact that it fears the presence of serious religious discussions in it. It is revealed that the university is in crisis for many reasons, but also because it does not have theology. It is proved that the state of relations between the Church and culture, in which the present-day Church is now located, its specific position in the post-atheistic society and, in general, in the European post-secular, is such

that the fate of its mission in the world essentially depends on the state of theology in the university. The development of theological reflection in the university is directly connected not with the task of replenishing the ideological vacuum, but with the aspiration of the humanities to preserve the humanity of the postmodern society. The possibility of the participation of theologians in university discourse is determined by the fact that theology uses the language of modern philosophy, namely, phenomenology and hermeneutics.

Keywords: higher education in Ukraine, theology, post-secularism, post-secular culture.

Філоненко О. С., кандидат філософських наук, доцент кафедри теорії культури і філософії науки філософського факультету, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (Україна, Харків), afilenenko1968@gmail.com

Богослов'я та університет: український контекст

Доводиться, що держава зацікавлена в богослов'ї, його присутності в державному університеті. Наведено аргументи на користь тези, що публічна сфера тільки страждає від того, що вона побоюється присутності в ній серйозних релігійних дискусій. Виявлено, що університет знаходиться в кризовому стані з багатьох причин, але в тому числі – і тому, що в ньому немає богослов'я. Доводиться, що стан відносини Церкви і культури, в якому зараз знаходиться сучасна Церква, її специфічне положення в пост-атеїстичному суспільстві і, у взагалі-то, в європейському постсекулярному таке, що доля її місії в світі істотно залежить від стану богослов'я в університеті. Розвиток богословської рефлексії в університеті безпосередньо пов'язано не з завданням заповнення ідеологічного вакууму, а з устремлінням гуманітаріїв зберегти людяність постмодерного суспільства. Можливість участі богословів в університетському дискурсі визначається тим, що теологія використовує мову сучасної філософії, а саме – феноменологію та герменевтику.

Ключові слова: вища освіта в Україні, теологія, пост-секулярність, постсекулярна культура.

* * *

УДК 1(109)

Силадій І.,
здобувач, Національний педагогічний
університет ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), leran@ukr.net

АКСІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ

Істотний вплив на процеси демократизації освіти спричинює сформована на засадах гуманізму система цінностей особистості, в якій на особливу увагу заслуговують такі її елементи, як права людини, толерантність, справедливість, солідарність тощо. Зокрема, права людини окреслюють межі державної влади й обов'язки держава щодо громадян. Толерантність відтіняє їх активну життєву позицію, сформовану на підставі визнання універсальних прав та основних свобод людини. А справедливість і солідарність не дозволяють нівелювати особистість та надати їй підтримку з огляду на спільну відповідальність. Ці та інші демократичні цінності є основою Педагогічної Конституції Європи, яка визначає принципи і методологію філософії та політики процесу підготовки нового вчителя для об'єднаної Європи XXI століття.

Ключові слова: гуманізація освіти, демократизація освіти, демократичні цінності, цінності освіти.

Формування системи цінностей особистості на основі гуманізму постає аксіологічною платформою демократизації освіти. Ще гуманістичні цінності філософії Відродження, які визначали уявлення про людину як вищу цінність і «міру всіх речей» зумовили, відповідно, орієнтацію у вихованні на природу людини, її гармонію; усвідомлення ролі освіти й виховання як головного засобу реалізації людиною її земного призначення; розуміння виховання як процесу становлення й розвитку (саморозвитку) особистості, як засобу розкриття її природних здібностей; необхідність розумового, фізичного та морального виховання, як основних компонентів усебічного та гармонійного формування особистості; узгодженість мети, змісту та

принципів виховної діяльності на основі гуманності, поваги до особистості дитини, пошук ефективної методики виховання з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей [1, с. 17]. Сьогодні принципи гуманізму постають як основа вдосконалення людських відносин на основі толерантності, суверенітету особистості, орієнтації на працю, любов, співчуття, милосердя й повагу. Гуманізм лежить в основі формування людини духовної з високими моральними якостями і високим рівнем професійної компетентності, розвитку свідомості, світогляду, світовідчуття, духовно-моральних цінностей [2].

Як відомо, цінності спрямовують, організовують, орієнтують поведінку людини на визначення цілей діяльності. Людина пізнає світ через призму цінностей, і протягом усього життя вони регулюють її соціальну поведінку. Відповідно до гуманістичної теорії А. Маслоу і К. Роджерса сучасна освіта: виходить із загальнолюдських цінностей, узгоджених з конкретними цінностями інших етнокультур; має на меті самореалізацію особистості; орієнтується на розвиток особистості, що відбувається цілісно, у єдності розуму і відчуттів, душі і тіла; утворює права людини на вільний вибір змісту, форм, режиму освіти; здійснюється за умов державної та громадської підтримки, уваги, співпраці, а не формального керівництва [3, с. 28].

Аксіологічна платформа демократизації освіти ґрунтується на таких гуманістичних та одночасно загальнолюдських цінностях як права людини, толерантність, справедливість, солідарність, екологічна безпека тощо.

Права людини як інституційна, правова, морально-етична і цивілізаційна основа задекларованих на національному і міжнародному рівнях європейських цінностей набули особливої актуальності в умовах демократизації суспільного життя, управління та освіти. Ці права окреслюють межі державної влади, оскільки визначають ту сферу життєдіяльності індивідів, у яку держава не може втручатися, й ті обов'язки, які має держава щодо громадян. Пріоритет прав людини щодо прав держави є основоположною цінністю демократії. Демократія як політична система виникла і розвивається передусім у межах держави, з якою пов'язані її основні інститути. Тому питання про співвідношення прав людини і прав держави пов'язане з соціально-правовою природою держави. Так, ідея правової держави передбачає обмеження її могутності на користь громадянського суспільства і гарантування пріоритету прав громадян щодо прав держави, а соціальний характер держави спрямований на забезпечення громадянських прав для всіх членів суспільства [4, с. 94]. Права і свободи людини є тією цінністю, яка репрезентована в усіх формах і процедурах демократії. Для захисту і реалізації цієї цінності існує демократія. Вона має сенс тільки з огляду на те, що кожна людина є носієм певних невідчужуваних прав і свобод, навіть за умови, коли багато хто з громадян нехтує цими правами, зневажає їх. Конституційний правовий порядок є такою системою відносин, за якої всім надається найбільша з можливих свобода самодіяльності і самовизначення [5].

Демократична політична освіта, в свою чергу, ґрунтується на визначенні основних гуманістичних цінностей і насамперед свободи й гідності кожної

особистості, її природних невід'ємних прав. Вона допомагає індивідові правильно оцінити відповідний суспільний лад, усвідомити своє місце і роль у державі, права й обов'язки. Головна мета політичної освіти – навчити людину адекватно орієнтуватися в складному і суперечливому сучасному світі, представляти і захищати свої інтереси, поважаючи інтереси і права інших людей, спільно з іншими розв'язувати загальні проблеми [6, с. 12].

Незважаючи на те, що полем дії прав людини є «вертикальні» стосунки між людиною і державою, а толерантність має так звану «горизонтальну» природу і стосується взаємин між людьми, витоки в толерантності й прав людини однакові. Тому виховання в індивіда толерантності починається з прищеплення йому знань про права і свободи з метою забезпечення їх реалізації і зміцнення прагнення кожного до захисту прав інших [7, с. 281].

Сучасна демократична держава неможлива без утвердження толерантності та дотримання норм права. Бо толерантність, як зазначається у Декларації принципів толерантності (1995 р.), «це не лише моральний обов'язок, але й політична і правова потреба. Толерантність – це не поступка, поблажливість або потурання, а насамперед сформована на підставі визнання універсальних прав та основних свобод людини активна позиція». Більш того, «толерантність – це обов'язок сприяти утвердженню прав людини, плюралізму (у тому числі культурного плюралізму), демократії та правопорядку. Толерантність – це поняття, що означає відмову від догматизму і абсолютизму, утвердження норм, закріплених у міжнародно-правових актах у галузі прав людини. Стосовно поважання прав людини виявлення толерантності не означає терпимого ставлення до соціальної несправедливості, відмови від своїх або прийняття чужих переконань. Це означає, що кожен може дотримуватись своїх переконань і визнає таке саме право за іншими. Це означає визнання того, що люди з природи своєї відрізняються зовнішнім виглядом, становищем, мовою, поведінкою і мають право жити в мирі та зберігати свою індивідуальність. Це також означає, що погляди однієї людини не можуть бути нав'язані іншим» [8].

Толерантність сьогодні сприймається як нова ідеологія європейської молоді. «Завдання сучасної школи, зазначає В. Андрущенко, характеризує місію освіти у вихованні толерантності, дати молоді розуміння того, що права людини – це не лише права кожного, це передусім права Іншого. Як писав А. де Сент-Екзюпері: «Якщо я чимось на тебе не схожий, я тебе цим не принижую, а навпаки нагороджую» [7, с. 93–94].

Окрім того, толерантність, означаючи «поважання, сприйняття та розуміння багатого різноманіття культур нашого світу» [8] виступає невід'ємною складовою патріотизму зразку початку ХХІ століття. Останній передбачає не лише любов до власного народу, а й пошанування інших, повагу до кожної людини, незалежно від її раси, національності, громадянства, релігійних вірувань тощо. Це вимагає, перш за все, формування високої культури міжнаціонального спілкування, в основі якої повинні лежати наступні гуманістичні принципи: повага індивіда гарантується його повагою до інших людей; дотримання вимог культури плюралізму думок; розв'язання суперечностей і конфліктів відбувається на

основі збереження гідності суперника; людина – основа, початок і кінець суспільства [9].

Поліетнічне освітнє середовище сьогодні постає як найадекватніший та найефективніший інструмент виховання та прищеплення молодому поколінню почуттів толерантності та поваги до людей іншої культури, релігії, національності, світогляду тощо.

Справедливість як одна з форм моральної поведінки, а також фундаментальна цінність етичної свідомості розглядається сьогодні переважно в комплексі з іншими категоріями, такими як «доброзичливість», «свобода», «шанобливість», «рівність» [10]. Справедливість як моральна категорія оцінює суспільну дійсність, яку слід зберегти або змінити з позицій належного, як політична цінність вона означає, передусім, свободу, однакову для всіх, рівність прав і рівність всіх перед законом. Справедливість передбачає також рівні можливості для розвитку індивідуальних здібностей і прагнень, суспільну підтримку особистих зусиль кожного. Саме тому справедливість є несумісною із знищенням індивідуальності або нівелюванням особистості.

Соціальна справедливість прагне рівності у свободі самовизначення та самореалізації особистості. Дотримання принципу соціальної справедливості в умовах демократизації соціального простору, повинно забезпечувати адекватну соціальну мобільність, згідно якої кожна людина матиме можливість потрапити на свій соціальний рівень самогужки, оволодіти тим соціальним статусом, на який вона заслуговує. Природна та соціальна диференціація членів суспільства, що лежить в основі та підтримується демократією, повинна набувати позитивного значення і регламентуватися рівністю права [11, с. 30].

Солідарність як суспільне явище характеризує горизонтальні зв'язки взаємодії і співпраці на противагу вертикальним зв'язкам влади і залежності. Класики соціологічної думки (О. Конт, Е. Дюркгейм, М. Ковалевський) трактували солідарність як головну силу, що згуртовує суспільство, створює суспільне ціле. Сьогодні солідарність характеризують як єдність переконань і дій, взаємодопомогу та підтримку членів соціальної групи, кругову поруку, спільну відповідальність. Солідарність, зазначає російський дослідник А. Окара, можна визначити як принцип соціального існування, що передбачає об'єднання ресурсів і можливостей суб'єктів соціальних відносин для досягнення спільних цілей, при цьому інтереси кожного з суб'єктів знаходяться у рівновазі з інтересами спільноти. Солідарність варто розглядати як механізм соціальної регуляції, збереження та розвитку колективного організму, який дозволяє максимально використовувати можливості усіх членів суспільства заради їхнього індивідуального та спільного блага. Проблематика солідарності у сучасному дискурсі розглядається поряд із такими етичними основами буття, як етика ненасильства, проблеми довіри та вільної лояльності, а також пов'язаними з ними механізмами самоорганізації та синергетичної взаємодії, технології «м'якої влади» тощо.

Справедливість і солідарність як суспільні цінності та принципи соціальної організації можуть відтворюватися у навчально-виховному процесі на усіх рівнях безперервної освіти, бути покладені в основу позакласної та позааудиторної роботи.

Екологічна безпека в умовах глобальної екологічної кризи, яка залишає людству обмежений тимчасовий інтервал на вирішення проблеми свого виживання, постає як пріоритетна цінність вищого порядку, на розвиток якої мають бути спрямовані усі засоби навчально-виховного впливу на різних етапах підготовки молодого покоління до життя. Зокрема, В. Дідков, виокремлює принаймні чотири етапи залучення дітей до світу природи. На першому етапі дітей вчать бачити і розуміти красу навколишнього світу; мета другого – сформувати в молодших школярів потребу не лише споглядати, але й бережливо ставитися до природи, охороняти і збагачувати її; на третьому етапі учні усвідомлюють, що природа не є чимось відстороненим від людини, що людина – це своєрідний вихованець її: через спілкування з природою людина виховує в собі найкращі моральні якості. Четвертий етап – становлення екологічної відповідальності у випускників школи як основної риси особистості на основі системних знань про екологічні проблеми сучасності і можливості впровадження концепції сталого розвитку сучасної цивілізації і навколишнього середовища [7].

Отже, на відміну від наведених вище демократичних цінностей, які на ранніх етапах соціалізації особистості можуть бути засвоєні дитиною лише опосередковано, цінності екологічної безпеки інтеріоризуються, починаючи з раннього дитинства через поступове пізнання довкілля. Результатом інтеріоризації цінностей екологічної безпеки є формування екологічної культури людства як головного засобу збереження і відтворення системи «суспільство – природа». Екологічна культура, як справедливо зауважує В. Крисаченко «звернена до двох світів – природного довкілля і внутрішнього світу людини. Своїми цілями вона спрямована на створення бажаного устрою чи ладу в природі, і на виховання високих гуманістичних смисловитих цінностей та орієнтирів у людському житті» [12, с. 14]. Важливішими завданнями екологічної культури, а отже й екологічного виховання, є формування у громадян раціонального природокористування, вміння бачити екологічні наслідки, почуття відповідальності перед нинішніми та майбутніми поколіннями та ін. [7].

Мало того, екологічна безпека може стати тією цінністю, на основі якої відбуватиметься в найближчому майбутньому процес пошуку миролюбного співіснування між різними націями і державами, адже екологічна проблема, вийшовши на глобальний рівень, все більше змушує окремі держави відшукувати нові механізми співробітництва і партнерства з метою забезпечення власної екобезпеки. Екологічна проблема, таким чином, може стати новим чинником культурно-комунікативного прориву у відносинах між різними народами [7, с. 250].

Наведені вище загальнолюдські демократичні цінності, зокрема прав людини, толерантності, солідарності та екологічної безпеки, наряду з миролюбством та суто моральними цінностями милосердя, совісті та відповідальності стали основою Педагогічної Конституції Європи [13], що визначає принципи та методологію філософії та політики процесу підготовки нового вчителя для об'єднаної Європи XXI століття. Вона передбачає, що «підготовлений на такій ціннісній основі новий вчитель повинен бути здатним до «стирання» образу іншого як «ворога»; формування

толерантності, зваженості і миролюбності; утвердження екологічного світогляду; виховання поваги до прав людини, демократії і солідарності» [там же, с. 444], що стане надійним підґрунтям до реальної демократизації освіти.

Підсумовуючи зазначимо, що аксіологічна платформа демократизації освіти ґрунтується на таких гуманістичних та одночасно загальнолюдських цінностях як права людини, толерантність, справедливість, солідарність, екологічна безпека. Ці демократичні цінності наряду з миролюбством та іншими суто моральними цінностями стали основою Педагогічної Конституції Європи, що визначає принципи та методологію філософії та політики процесу підготовки нового вчителя для об'єднаної Європи ХХІ століття, здатного готувати підростаюче покоління до життя в умовах демократії.

Список використаних джерел

1. Год В. В. Идея всебичного й гармонійного виховання особистості в епоху європейського відродження: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / В. В. Год. – Харків, 2005. – 44 с.
2. Гончар Д. А. Філософська рефлексія проблеми гуманізації освіти в ХХІ столітті / Д. А. Гончар // Вісник НТУУ «КПІ»: Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2012. – Вип.2. – С.24–30.
3. Барліт О. Аксіологічні аспекти громадянської освіти / Оксана Барліт // Актуальні проблеми громадянської освіти: український та зарубіжний досвід: Матеріали Першої науково-практичної конференції (Острог, 19 черв. 2013 р.) / відп. ред. О. С. Батішева. – Острог: ГО «Центр демократичного лідерства, Національний університет «Острозька академія», 2013. – С.27–29.
4. Скрипнюк О. В. Соціальна, правова держава в Україні. Проблеми теорії і практики / О. В. Скрипнюк. – К.: Б.в., 2000. – 600 с.
5. Горбатенко В. Ценностные аспекты реформирования политической системы Украины / В. Горбатенко // Политический менеджмент. – 2006. – №3. – С.9–12.
6. Береза В. Демократизація суспільних відносин як головна умова функціонування політичної системи і просвітництва [Електронний ресурс] / Вадим Береза // Вісник інституту розвитку дитини. Серія. Філософія. Педагогіка. Психологія: збірник наукових праць. Вип.37 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова; [редкол. В. П. Андрущенко [та ін.]. – Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. – Вип.37. – С.10–17. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis.../cgiirbis_64.exe?...
7. Андрущенко В. Конституціалізація освітнього простору Європи: аксіологічний вимір / В. П. Андрущенко, Т. В. Андрущенко, В. Л. Савельєв. – К.: «МП Леся», 2014. – 460 с.
8. Декларация принципов терпимости Утверждена резолюцией 5.61 Генеральной конференции ЮНЕСКО от 16 ноября 1995 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_503
9. Ткаченко Г. Деякі аспекти гуманізації освіти в контексті глобалізації і вимог Болонського процесу / Галина Ткаченко // Нова педагогічна думка. – 2013. – №1.2. – С.15–18. – Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis.../cgiirbis_64.exe?...
10. Творин Є. Б. Справедливість як необхідна умова суспільного розвитку [Електронний ресурс] / Є. Б. Творин // Мультиуниверсум: философский альманах. – 2005. – №48. – Режим доступу: http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_48/Tvorin.htm
11. Шевченко З. В. Соціальна справедливість як головний чинник суспільної диференціації в умовах демократизації соціального простору // Матеріали V Міжнародної конференції: Розвиток демократії і демократична освіта в Україні. Тези доповідей. 8–10 листопада 2007 р. – К., 2007. – С.30.
12. Крисаченко В. С. Екологічна культура: теорія і практика / В. С. Крисаченко. – К.: Заповіт, 1996. – 352 с.
13. Педагогічна Конституція Європи // Андрущенко В. Конституціалізація освітнього простору Європи: аксіологічний вимір / В. П. Андрущенко, Т. В. Андрущенко, В. Л. Савельєв. – К.: «МП Леся», 2014. – С.441–449.

References

1. God B. V. Ideja vsebichnogo j garmonijnogo vyhovannja osobystosti v epohu jevropejs'kogo vidrodzhennja: avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.01 / B. V. God. – Harkiv, 2005. – 44 s.
2. Gonchar D. A. Filosofov's'ka refleksija problemy humanizacii osvity v XXI stolitti / D. A. Gonchar // Visnyk NTUU «KPI»: Filosofija. Psihologija. Pedagogika. – 2012. – Vyp.2. – S.24–30.
3. Barlit O. Aksiologichni aspekty gromadjans'koi' osvity / Oksana Barlit // Aktual'ni problemy gromadjans'koi' osvity: ukrai'ns'kyj ta zarubizhnyj dosvid: Materialy Pershoi' naukoivo-praktychnoi' konferencii' (Ostrog, 19 cherv. 2013 r.) / vidp. red. O. S. Batishheva. – Ostrog: GO «Centr demokratychnogo liderstva, Nacional'nyj universytet «Ostroz'ka akademija», 2013. – S.27–29.
4. Skrypnyuk O. V. Social'na, pravova derzhava v Ukrai'ni. Problemy teorii i praktyky / O. V. Skrypnyuk. – K.: B.v., 2000. – 600 s.
5. Gorbatenko V. Cennostnye aspekty reformirovanija politicheskoj sistemy Ukrainy / V. Gorbatenko // Politicheskij menedzhment. – 2006. – №3. – S.9–12.
6. Bereza V. Demokratyzacija suspil'nyh vidnosyn jak golovna umova funkcionuvannja politychnoi' systemy i prosvitnytstva [Elektronnyj resurs] / Vadym Bereza // Visnyk instytutu rozvytku dytyny. Serija. Filosofija. Pedagogika. Psihologija: zbirnyk naukovykh prac'. Vyp.37 / Nac. ped. un-t im. M. P. Dragomanova; [redkol. V. P. Andrushhenko [ta in.]. – Kyi'v: Vyd-vo NPU im. M. P. Dragomanova, 2015. – Vyp.37. – S.10–17. – Rezhym dostupu: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis.../cgiirbis_64.exe?...
7. Andrushhenko V. Konstytuczalizacija osvith'ogo prostoru Jevropy: aksiologichnyj vymir / V. P. Andrushhenko, T. V. Andrushhenko, V. L. Savel'jev. – K.: «MP Lesja», 2014. – 460 s.
8. Deklaracija principov terpimosti Utverzhdena rezolucijey 5.61 General'noj konferencii JuNESKO ot 16 nojabrja 1995 goda [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_503
9. Tkachenko G. Dejaki aspekty humanizacii' osvity v konteksti globalizacii' i vymog Bolons'kogo procesu / Galyna Tkachenko // Nova pedagogichna dumka. – 2013. – №1.2. – S.15–18. – Rezhym dostupu: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis.../cgiirbis_64.exe?...
10. Tvoryn Je. B. Spravedlyvist' jak neobhidna umova suspil'nogo rozvytku [Elektronnyj resurs] / Je. B. Tvoryn // Mul'tyuniversum: fylosofskij al'manah. – 2005. – №48. – Rezhym dostupu: http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_48/Tvorin.htm
11. Shevchenko Z. V. Social'na spravedylyvist' jak golovnyj chynnyk suspil'noi' dyferenciacii' v umovah demokratyzacii' social'nogo prostoru // Materialy V Mizhnarodnoi' konferencii': Rozvytok demokracii' i demokratychna osvita v Ukrai'ni. Tezy dopovidej. 8–10 lystopada 2007 r. – K., 2007. – S.30.
12. Krysachenko V. S. Ekologichna kul'tura: teorija i praktyka / V. S. Krysachenko. – K.: Zapovit, 1996. – 352 s.
13. Pedagogichna Konstytucija Jevropy // Andrushhenko V. Konstytuczalizacija osvith'ogo prostoru Jevropy: aksiologichnyj vymir / V. P. Andrushhenko, T. V. Andrushhenko, V. L. Savel'jev. – K.: «MP Lesja», 2014. – S.441–449.

Syladij I., applicant, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), lepan@ukr.net

Axiological foundations of democratization of education

Significant influence on the processes of democratization of education results from the system of values of the person formed on the basis of humanism, in which particular elements such as human rights, tolerance, justice, solidarity, etc. deserve special attention. In particular, human rights outline the boundaries of state power and responsibilities of the state with respect to citizens. Tolerance shadows their active life position, formed on the basis of recognition of universal rights and fundamental freedoms. And justice and solidarity do not allow the personality to be aloof and provide support for it in the light of shared responsibility. These and other democratic values are the foundation of the Pedagogical Constitution of Europe, which defines the principles and methodology of the philosophy and policy of the process of preparing a new teacher for a united Europe of the twenty-first century.

Keywords: humanization of education, democratization of education, democratic values, values of education.

* * *